Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/112

2025 1 10

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

ES bevizio režimo sustabdymo mechanizmo peržiūra

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/112)

Pranešėjas: **Ionuț SIBIAN (RO-III)**

Patarėja	Anca NICOVESCU (pranešėjo)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 11 30
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2024 9 25
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 10 23
Plenarinė sesija Nr.	591
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	250 / 0 / 3

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pripažįsta bevizio režimo naudą piliečiams abipus sienų ir teigiamą poveikį toliau stiprinant ES santykius su partneriais. ES vizų politika turėtų išlikti priemone, palengvinančia žmonių tarpusavio ryšius, turizmą ir verslą, kartu neleidžiant kilti saugumo rizikai ES.

1.2. EESRK taip pat pripažįsta, kad pastarojo meto geopolitiniai įvykiai padarė didelį poveikį ES ir jos išorės sienų saugumui. Todėl EESRK pritaria minčiai, kad ES turėtų būti visapusiškai pasirengusi skubiai reaguoti į ateityje galimą įvairaus pobūdžio saugumo riziką, įskaitant hibridines grėsmes.

1.3. EESRK mano, kad reikėtų stengtis patikslinti mechanizmo aktyvavimo kriterijus ir kartu užtikrinti, kad jie būtų pakankamai lankstūs ir, prireikus, juos būtų galima veiksmingai ir skubiai taikyti.

1.4. EESRK rekomenduoja Komisijai įvertinti bevizio režimo sustabdymo būtinumą, proporcingumą ir pasekmes, atsižvelgiant į bendrus Sąjungos ir jos valstybių narių santykius su atitinkama trečiąja šalimi, ar šis sustabdymas būtų tinkamas padėčiai ištaisyti ir koks būtų sustabdymo poveikis atitinkamos šalies piliečių teisėms.

1.5. EESRK mano, kad reikėtų skirti dėmesio žmogaus teisių gynėjų judumo poreikiams, ypač tais atvejais, kai žmogaus teisių padėtis atitinkamoje trečiojoje šalyje pablogėja, ir rizikai tokių asmenų darbui ir asmeniniam saugumui, galinčiai kilti aktyvavus sustabdymo mechanizmą prieš jų šalį.

1.6. EESRK mano, kad trečiųjų šalių, kuriose taikomas bevizis režimas, įgyvendinamos pilietybės suteikimo investuotojams programos kelia pavojų valstybių narių viešajai tvarkai ir vidaus saugumui ir turėtų būti galima sustabdyti bevizio režimo taikymą trečiosioms šalims, kurios nusprendžia taikyti tokias pilietybės suteikimo investuotojams programas, pagal kurias pilietybė asmeniui suteikiama jam neturint jokio tikro ryšio su atitinkama šalimi.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. ***Nuomonės rengimo aplinkybės***

2.1.1. ES vizų politika yra esminė Šengeno *acquis* dalis ir vienas iš labiausiai vertinamų ES integracijos laimėjimų. Šiuo metu trečiųjų šalių piliečiai iš 61 šalies gali pasinaudoti ES taikomu beviziu režimu, o tai reiškia, kad šių šalių piliečiai gali be vizos atvykti į Šengeno erdvę trumpam vizitui iki 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį. ES bevizio režimo politika grindžiama vizų režimo abipusiškumo principu.

2.1.2. Tačiau daugėjant neteisėtos migracijos sukeltų iššūkių ir grėsmių ES saugumui, tapo akivaizdu, kad būtinas apsaugos mechanizmas užkirsti kelią piktnaudžiavimui vizų režimo išimtimis ir kad šį mechanizmą reikia toliau stiprinti ir tobulinti.

2.1.3. Šis sustabdymo mechanizmas pradėtas taikyti 2013 m., kad būtų sudarytos sąlygos laikinai sustabdyti bevizį režimą smarkiai išaugus neteisėtos migracijos mastui. Jis buvo sukurtas kaip apsaugos mechanizmas, kad nebūtų piktnaudžiaujama beviziu režimu.

2.1.4. 2017 m. mechanizmas buvo peržiūrėtas, kad valstybėms narėms būtų lengviau pranešti Komisijai apie aplinkybes, dėl kurių sustabdymo mechanizmas gali būti aktyvuotas, ir Komisijai būtų suteikta galimybė sustabdymo mechanizmą aktyvuoti savo iniciatyva.

2.1.5. Reglamentu (ES) 2018/1806 ([1]) nustatytas mechanizmas leidžia laikinai sustabdyti bevizį režimą, jei staiga stipriai išaugtų neteisėtos migracijos rizika ar grėsmė saugumui.

2.1.6. 2023 m. gegužės 30 d. Komisija priėmė komunikatą dėl ES bevizio režimo stebėsenos ([2]), kuriame numatytas konsultacijų procesas. Komunikate apžvelgta, ar gerai veikia ES bevizis režimas, ir nustatytos pagrindinės problemos neteisėtos migracijos ir saugumo srityse. Siekiant veiksmingai spręsti daugybę problemų, kylančių dėl bevizio režimo nuolat kintančiomis geopolitinėmis aplinkybėmis, ir atsižvelgiant į vykusias konsultacijas su Europos Parlamentu, valstybėmis narėmis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, šiuo pasiūlymu, iš dalies pakeičiant atitinkamas Reglamento (ES) 2018/1806 8 straipsnio nuostatas, siekiama pritaikyti sustabdymo mechanizmą prie tokių iššūkių.

2.1.7. EESRK pritaria minčiai, kad ES turėtų būti visapusiškai pasirengusi skubiai reaguoti į ateityje galimą įvairaus pobūdžio saugumo riziką, įskaitant hibridines grėsmes. Jis taip pat mano, kad turėtų būti iš naujo įvertintos ir patobulintos galiojančios Reglamento (ES) 2018/1806 (Vizų reglamentas) 8 straipsnyje nustatytos taisyklės dėl stebėjimo, ar gerai veikia bevizis režimas su trečiosiomis šalimis, ir dėl bevizio režimo sustabdymo išaugus neteisėtos migracijos rizikai ar grėsmei saugumui (toliau – bevizio režimo sustabdymo mechanizmas).

2.1.8. EESRK mano, kad reikėtų stengtis patikslinti mechanizmo aktyvavimo kriterijus ir kartu užtikrinti, kad jie būtų pakankamai lankstūs ir, prireikus, juos būtų galima veiksmingai ir skubiai taikyti. Tai padėtų spręsti daugybę su beviziu režimu susijusių problemų, atsižvelgiant į nuolat kintančias geopolitines aplinkybes.

2.2. ***Bendrosios pastabos***

2.2.1. EESRK pripažįsta bevizio režimo naudą piliečiams abipus sienų ir teigiamą poveikį toliau stiprinant ES santykius su partneriais. Bevizis režimas skatina kelionių ir turizmo sektorių, kultūrinius ir akademinius mainus, yra naudingas inovacijų ir technologijų sričiai ir gerina diplomatinius santykius bei tarptautinį bendradarbiavimą.

([1]) 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1806, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus (kodifikuota redakcija) (OL L 303, 2018 11 28, p. 39).

([2]) COM(2023) 297 *final*.

2.2.2. Kartu EESRK atkreipia dėmesį į galimus neigiamus šių priemonių aspektus, t. y. galimus didelius migracijos ir saugumo iššūkius. Išaugusi neteisėta migracija dėl keliaujančių asmenų, kuriems taikomas bevizis režimas, užsibuvimo arba didelis prieglobsčio prašymą pateikusių trečiųjų šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, piliečių skaičius ir nedidelis šių prašymų patenkinimo lygis akivaizdžiai rodo, kad tai konkrečiai trečiajai šaliai taikomas bevizis režimas turi būti atidžiai stebimas ir galbūt peržiūrimas ir (arba) laikinai sustabdomas.

2.2.3. EESRK pripažįsta, kad pastarojo meto geopolitiniai įvykiai padarė didelį poveikį ES ir jos išorės sienų saugumui, o tai rodo, kad tam tikrų užsienio subjektų veiksmai gali kelti rimtą grėsmę Sąjungos saugumo interesams.

2.2.4. EESRK mano, kad nors sustabdymo mechanizmas akivaizdžiai apsaugo valstybes nares nuo grėsmių saugumui, jis turi būti naudojamas itin apdairiai, kad kai kurios valstybės narės juo nesinaudotų savavališkai.

2.2.5. Komisijai svarstant galimybę sustabdyti bevizio režimo taikymą arba valstybei narei pateikus pranešimą, reikėtų atsižvelgti į galimą sustabdymo poveikį atitinkamos trečiosios šalies piliečiams.

2.2.6. EESRK pritaria minčiai, kad sustabdymo mechanizmo aktyvavimą reikėtų svarstyti atsižvelgiant į platesnį Sąjungos santykių su atitinkama trečiąja šalimi kontekstą ir ypatingą dėmesį skirti Sąjungos diplomatiniams ir išorės santykiams su trečiosiomis šalimis. Todėl galimi motyvai aktyvuoti šį mechanizmą galėtų būti žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pažeidimai, Sąjungos ir atitinkamos trečiosios šalies dvišalių susitarimų pažeidimai (įskaitant vizų abipusiškumo mechanizmo pažeidimus), priešiški veiksmai Sąjungos ar valstybių narių atžvilgiu ir atitinkamų Sąjungos sankcijų nesilaikymas arba neprisijungimas prie jų.

2.2.7. EESRK mano, kad ypatingą dėmesį reikėtų skirti tam, kad būtų išvengta skirtingo aiškinimo ir rizikos, susijusios su skirtinga sustabdymo mechanizmo aktyvavimo ir (arba) taikymo praktika.

2.2.8. EESRK rekomenduoja Komisijai įvertinti bevizio režimo sustabdymo būtinumą, proporcingumą ir pasekmes, atsižvelgiant į bendrus Sąjungos ir jos valstybių narių santykius su atitinkama trečiąja šalimi, ar šis sustabdymas būtų tinkamas padėčiai ištaisyti ir koks būtų sustabdymo poveikis atitinkamos šalies piliečių teisėms, ypač kokia būtų žmogaus teisių gynėjams kylanti rizika.

2.2.9. EESRK mano, kad trečiųjų šalių, kuriose taikomas bevizis režimas, įgyvendinamos pilietybės suteikimo investuotojams programos kelia pavojų valstybių narių viešajai tvarkai ir vidaus saugumui. Dėl išsamių saugumo patikrinimų, patikimumo tikrinimo procedūrų ir išsamaus patikrinimo trūkumo kyla keletas rimtų pavojų Sąjungos piliečių saugumui, pavyzdžiui, susijusių su pinigų plovimu ir korupcija. Siekiant užtikrinti, kad galimybe į Sąjungą patekti be vizos nebūtų naudojamasi kaip priemone, turėtų būti įmanoma sustabdyti vizų režimo netaikymą trečiosioms šalims, kurios nusprendžia įgyvendinti tokias pilietybės suteikimo investuotojams programas, pagal kurias pilietybė suteikiama be jokio tikro ryšio su atitinkama šalimi.

2.3. ***Konkrečios pastabos***

2.3.1. Komitetas rekomenduoja sustiprinti stebėseną ir (arba) komunikaciją su šalimis, taikančiomis pilietybės suteikimo investuotojams programą, kad būtų galima nustatyti jų naudojamų procedūrų trūkumus ir kartu paskatinti šias šalis nutraukti tokio pobūdžio natūralizacijos procedūras.

2.3.2. EESRK rekomenduoja, kad, aktyvavus sustabdymo mechanizmą, ES turėtų suteikti apsaugą (atliekant kruopštų vertinimą, atsižvelgiant į poreikį užtikrinti saugumą Europos Sąjungoje) tam tikrų kategorijų asmenims, pavyzdžiui, pilietinių ir žmogaus teisių aktyvistams, pažeidžiamiems asmenims, kuriems gresia atskirtis ar baudžiamasis persekiojimas trečiosiose šalyse (neįgaliesiems, LGBTIQ+ bendruomenės nariams ir kt.) ir studentams ir (arba) akademinės bendruomenės nariams, norintiems keliauti dėl profesinių priežasčių ir galintiems prisidėti prie techninės plėtros ir inovacijų ES.

2.3.3. EESRK mano, kad reikėtų skirti dėmesio žmogaus teisių gynėjų judumo poreikiams, ypač tais atvejais, kai žmogaus teisių padėtis atitinkamoje trečiojoje šalyje pablogėja, ir galimai grėsmei šių asmenų darbui ir asmeniniam saugumui, galinčiai kilti aktyvavus sustabdymo mechanizmą prieš jų šalį. Sustabdymo mechanizmas arba bevizio režimo panaikinimas visam laikui neturėtų kelti pavojaus žmogaus teisių aktyvistams.

2.3.4. EESRK pabrėžia, kad, atsižvelgiant į riziką, susijusią su vis intensyvesniu sienos apsaugos pareigūnų darbu, šių institucijų pajėgumai turėtų būti padidinti, kad jos galėtų veiksmingai atlikti savo užduotis.

2.3.5. EESRK pabrėžia, kad šalių kandidačių, šalių, kurios kaip ES laikosi bendrų principų ir vertybių, ir šalių, su kuriomis ES palaiko demokratine sąlyga grindžiamus susitarimus, labui reikalinga ES bevizio režimo politika, kuri būtų grindžiama pagarba žmogaus teisėms. Ši politika turėtų būti nuosekli, grindžiama Sąjungos interesais ir objektyviais kriterijais ir neskatinti nesąžiningos diskriminacijos. Todėl atsižvelgdamas į balsavimo šiuo klausimu, įvykusio Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitete, rezultatus, EESRK prašo Komisijos ieškoti būdų, kaip kuo skubiau, pageidautina iki šios kadencijos pabaigos, būtų galima Ekvadorą įtraukti į Reglamento (ES) 2018/1806 II priedą (šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, sąrašas), nes Ekvadoras buvo nepagrįstai nubaustas dėl padėties, kuri neturėjo jokios reikšmės šalies nuopelnams.

Briuselis, 2024 m. spalio 23 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE